

Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія СИЗОНЕНКО

«13» січня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ

(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

освітньо-професійна програма	<u>Політологія</u>
спеціальність	<u>052 Політологія</u>
галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
освітній ступінь	<u>бакалавр</u>
факультет	<u>обліку та фінансів</u>

Полтава
2021 – 2022 н.р.

2

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична соціологія» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Політологія спеціальності 052 Політологія

Мова викладання: державна

Розробники: Подлесна Г.В., к. псих. н., доцент, кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавської державної аграрної академії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін

Протокол від «13» січня 2021 року № 10.

Схвалено науково-методичною радою спеціальності «Політологія»

Протокол від «1» лютого 2021 року № 6

Голова _____ (А. ІЛЬЧЕНКО)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова
Рік навчання (курс)	2
Семестр	4
Лекції (годин)	26
Семінарські (годин)	14
Самостійна робота (годин)	80
В тому числі індивідуальні завдання: контрольна робота для заочного навчання	-
Вид підсумкового контролю	залік

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню: Філософія, Історія та культура України, Політологія, Історія економічних вчень.

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни «Психологія»: є надання студентам повноцінної, багатомірної картини проявів політичного простору сучасного суспільства, особливостей та тенденцій його розвитку як елемента соціального світу, механізмів структурування, функціонування та розвитку політичного простору.

Основні завдання навчальної дисципліни: є визначення співвідношення політичної соціології з іншими науками про політику; місце політичної соціології в системі соціологічних знань; розкрити сутність політики з позицій соціологічного аналізу: як сфери суспільного життя; як соціального інституту; як особливого різновиду соціального простору; познайомити студентів із основними соціологічними теоріями політики; розглянути загальні та специфічні методи теоретичного та емпіричного соціологічного аналізу політики; познайомити з головними тенденціями сучасних соціально-політичних процесів..

Компетентності:*

загальні:

1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
2. Здатність бути критичним і самокритичним.
3. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
5. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
7. Здатність діяти на основі етичних міркувань, діяти політично й соціально відповідально та свідомо.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

ПРН 2. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

ПРН 3. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ПРН 4. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Предмет та методи політичної соціології. Політична соціологія як наука та навчальна дисципліна. Предмет і об'єкти досліджень політичної соціології. Закони, категорії, поняття та структура політичної соціології, її функції в суспільстві. Поняття політичного суб'єкта. Визначення політики та політичної сфери. Предмет та об'єкт політичної соціології. Соціологічні виміри простору політичної влади. Місце політичної соціології серед інших суспільних наук, логіко-проблемне вивчення політичної соціології. Методи політичної соціології. Особливості політики як підсистеми у взаємозв'язку з іншими підсистемами суспільства: культурою, економікою, мораллю, громадянським суспільством. Основні підходи та представники. Функції політичної соціології.

Тема 2. Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук. Джерела політичної соціології. Соціологічне бачення проблем політики і політичних відносин у творах провідних мислителів. Розвиток соціолого-політичних ідей Ф. Гегелем. М. Вебер як один із засновників політичної соціології. Основні положення марксистської соціології політичних відносин. Висвітлення проблем соціальнополітичного життя суспільства провідними вченими Західної Європи та Америки. Основні галузі та напрямки розвитку політичної соціології в Росії. Особливості формування, розвитку та процесу досліджень політики і політичних відносин в Україні. Основні завдання політичної соціології на сучасному етапі трансформації українського суспільства. Основні напрямки сучасної соціально-політичної думки. Традиційні соціально-політичні доктрини як вирази інтересів певних соціальних прошарків та груп. Історичні передумови виникнення консерватизму — ідеології, що орієнтується на збереження та підтримку таких форм державного та суспільного життя, що склалися історично. Основні ідеї неоконсерватизму щодо вирішення головних соціально-політичних проблем сучасного суспільства. Виникнення та розвиток лібералізму. Сукупність ідейно-політичних учень, політичних та економічних програм, які мають на меті ліквідацію або пом'якшення різних форм державного та суспільного примусу індивіда. Основні риси неолібералізму. Основні ідеї радикалізму щодо змісту, форм і методів вирішення питань політичної теорії та практики. Основні концепції соціалізму. Політичний екстремізм. Анархізм як прояв лівого політичного екстремізму. Фашизм як прояв правого політичного екстремізму. Вплив клерикалізму на політичне життя сучасного суспільства.

Тема 3. Політика як соціальний феномен. Поняття «політики». Об'єкт, предмет, сутність і наукові категорії політики. Підходи до визначення сутнісних характеристик політики. Зміст поняття «політика» шляхом його етимологічного аналізу. Сутнісні ознаки політики. Підходи щодо визначення структурних елементів політики. Функції політики. Політика як соціальне явище.

Тема 4. Соціологічне вивчення влади. Влада як основний елемент організованого суспільства. Основні соціологічні теорії і теоретики влади і панування. Соціологічні теорії легітимності влади. Соціальні основи панування в сучасній державі. Механізми контролю політичної влади суспільством. Бюрократія як соціальне явище.

Тема 5. Соціально-політичні інститути суспільства. Поняття соціально-політичних інститутів суспільства. Особливості інституціоналізації політики. Соціальні агрегації та їх види. Поняття соціальної групи. Структура групи. Типології соціальних груп. Великі та малі групи, їх характерні особливості. Вивчення згуртованості малої групи (соціометричний метод Дж. Морено). Первинні та вторинні групи (Ч.Кулі). Роль первинних груп в соціальному житті. Формальні та неформальні групи. Референтні групи (Г. Хаймен). Теорія групової динаміки.

Соціальна група і особа. Організація як соціальне явище в суспільстві. Організація як процес і як соціальна група. Типологія організації. Основні тенденції в організації. Теорії організації в західній соціології. Бюрократія. М.Вебер про бюрократію. Дослідження проблем соціальних організацій у вітчизняній соціології.

Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору. Соціальна стратифікація і її екстраполяція на політику. Соціальна мобільність та її вплив на політико-владні відносини. Влада як фактор політичної стратифікації. Поняття політичної стратифікації. Типи ієрархізації суб'єктів політичного простору. Інституалізація політичних нерівностей. Корпоративізм, клієнтелізм, популістське лідерство. Етнічна стратифікація і її вияв у політичному просторі.

Тема 7. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів. Політичні еліти. Методологічні підходи до аналізу еліт. Соціологічні виміри політичної системи суспільства. Методологічні засади аналізу і підходи до розуміння суспільства, механізмів його функціонування та розвитку. Місце та роль політичної сфери в суспільстві. Сутність політичних процесів. Соціальна сфера і соціальна структура суспільства. Соціальна політика: функції, основні завдання. Політика і влада. Сутність і структура політичної системи суспільства. Соціологічні підходи до розуміння політичної системи. Держава — основний політичний інститут. Соціологія політичних рухів і партій. Типологія політичних рухів. Класифікація політичних партій. Функції політичної системи. Політична система сучасної України.

Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки. Поняття «електоральної поведінки». Моделі електоральної поведінки. Типи політичної дії. Пасивна та активна електоральна поведінка. Об'єктивні фактори впливу на електоральну поведінку. Суб'єктивні фактори впливу на електоральну поведінку. Вплив політичних партій та організацій на електорат. Вплив ЗМІ на електоральну поведінку.

Тема 9. Соціально-політична свідомість та культура. Політична свідомість. Сфери політичної свідомості, її форми та види. Рівні політичної свідомості. Політична культура суспільства: сутність, структура, функції. Типологія політичної культури. Критерії політичної культури. Політична культура сучасного українського суспільства. Політичні реформи. Основні концепції політичної культури та підходи до її вивчення. Політична соціологія про сукупність політичних поглядів і позицій громадян щодо політичної системи суспільства, їх типових раціональних та емоціональних компонентів політичної поведінки, про масштаби оцінювання політичних подій як найважливіших елементів політичної культури.

Тема 10. Політичний аналіз та прогнозування. Політичний аналіз як особлива галузь політичної науки. Прикладні субдисципліни політичної науки: прийняття рішень (policy making), формування й реалізація політичних проектів (policy management), розв'язання й урегулювання політичних конфліктів, ведення переговорів (conflict management), політичний аналіз (policy analysis). Політичний аналіз як єдина дослідницька основа всіх прикладних субдисциплін (широке значення). Політичний аналіз як прикладна дисципліна, що формулює основні вимоги вивчення конкретних проблем, пошуку їх найбільш прийнятних рішень і визначення необхідних для цього технологічних засобів і прийомів діяльності (вузьке значення). Сфери політичного аналізу: polity, politics, policy. Фундаментальний рівень політичного аналізу (аналіз політики як polity – political analysis). Метаприкладний рівень політичного аналізу (аналіз політики як politics – political analysis). Прикладний політичний аналіз (аналіз політики як policy – policy analysis). Структурні особливості політичного аналізу: орієнтація на клієнта; прикладна орієнтація; орієнтація на вирішення гостроактуальних проблем. Поведінкові типи репрезентантів інформаційного продукту політичного аналізу: політичний спікер; політичний оглядач; політичний консультант. Підходи до класифікації експертних корпорацій.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с. р.	
Тема 1. Предмет та методи політичної соціології	10	2	-	8
Тема 2. Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук	14	4	2	8
Тема 3. Політика як соціальний феномен	12	2	2	8
Тема 4. Соціологічне вивчення влади	12	2	2	8
Тема 5. Соціально-політичні інститути суспільства	12	2	2	8
Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору	12	2	2	8
Тема 7. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів	12	2	2	8
Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки	14	4	2	8
Тема 9. Соціально-політична свідомість та культура	10	2	-	8
Тема 10. Політичний аналіз та прогнозування	12	4	-	8
Усього годин	120	26	14	80

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 2. Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук	2
2.	Тема 3. Політика як соціальний феномен	2
3.	Тема 4. Соціологічне вивчення влади	2
4.	Тема 5. Соціально-політичні інститути суспільства	2
5.	Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору	2
6.	Тема 7. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів	2
7.	Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки	2
8.	Разом	14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет та методи політичної соціології	8
2.	Тема 2. Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук	8
3.	Тема 3. Політика як соціальний феномен	8
4.	Тема 4. Соціологічне вивчення влади	8
5.	Тема 5. Соціально-політичні інститути суспільства	8
6.	Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору	8

7.	Тема 7. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів	8
8	Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки	8
9	Тема 9. Соціально-політична свідомість та культура	8
10.	Тема 10. Політичний аналіз та прогнозування	8
	Разом	80

8. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
ПРН 1. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, творчий	Опитування, виконання навчальних завдань, виконання тестових завдань, виконання завдань самостійної роботи,
ПРН 2. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.	репродуктивний, творчий, проблемно-пошуковий	
ПРН 3. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.	репродуктивний, проблемно-пошуковий	
ПРН 4. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.	репродуктивний, творчий, проблемно-пошуковий	

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Критерії успішного опанування програмних результатів навчання

Програмні результати навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	Максимальна кількість балів	Мінімальний пороговий рівень оцінок, балів
ПРН 1	15	15	9
ПРН 2	24	24	14
ПРН 3	26	26	16
ПРН 4	35	35	21
Разом	100	100	60

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

9. Форми оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форма оцінювання			
	Опитування	Виконання практичних завдань	Виконання тестових завдань	Виконання завдань самостійної роботи (конспект)

	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН 1	3	5	3	5			3	5
ПРН 2	3	5	4	7	3	5	4	7
ПРН 3	3	5	5	8	3	5	5	8
ПРН 4	3	5	9	15	3	5	6	10
Разом	12	20	21	35	9	15	18	30

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання під час проведення поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- опитування (0-3 бали);
- виконання практичних завдань (0-5 балів);
- виконання тестових завдань (0-5 балів);
- виконання завдань самостійної роботи (0-3 бали);

Форма проведення семестрового контролю – *залік*.

Критерії та шкала оцінювання опитування на семінарських заняттях

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
<p>14 опитувань Схарактеризувати соціо-політичні явища і процеси, що їх зумовлюють. Завдання передбачає перевірку теоретичного матеріалу, зокрема ключових понять теми.</p>	<p>0, 1, 2 або 3 бали: 2/3 бали, якщо здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади, аргументує їх; 2 бали, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; 1 бал, якщо здобувач вищої освіти розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; 0 балів, якщо відповідь неправильна або відсутня.</p>

Критерії та шкала оцінювання практичних завдань

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
<p>Виконання практичних завдань Завдання передбачає перевірку матеріалу, зокрема ключових понять теми.</p>	<p>0, 1, 2, 3 або 4-5 балів: 4-5 балів, якщо практичне завдання виконане правильно, студент формулює думки логічно, доступно, відстоює власну позицію, виявляє повне розуміння матеріалу; 3 бали, якщо здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади, аргументує їх; 2 бали, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; 1 бал, якщо здобувач вищої освіти розкриває основні</p>

	положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; 0 балів , якщо відповідь неправильна або відсутня.
--	---

Критерії та шкала оцінювання виконання тестових завдань

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 17-20 питань
4	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 13-16 питань
3	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 9-12 питань
2	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 5-8 питань
1	із 20 запропонованих завдань правильну відповідь надано на 1-4 питань
0	вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді на завдання не надано

Критерії та шкала оцінювання завдань самостійної роботи

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
10 завдань Схарактеризувати соціо-політичні явища і процеси, що їх зумовлюють. Завдання передбачає перевірку теоретичного матеріалу, зокрема ключових понять теми.	0, 1, 2 або 3 бали: 3 бали , якщо здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади, аргументує їх; 2 бали , якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; 1 бал , якщо здобувач вищої освіти розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; 0 балів , якщо відповідь неправильна або відсутня.

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування	Виконання практичних завдань	Виконання тестових завдань	Виконання завдань самостійної роботи (конспект)	
Тема 1. Предмет та методи політичної соціології	-	-	5	3	3
Тема 2. Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук	2	5		3	15
Тема 3. Політика як соціальний феномен	3	5		3	11
Тема 4. Соціологічне вивчення влади	3	5		3	11
Тема 5. Соціально-політичні інститути суспільства	3	5		3	11

Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору	3	5	5	3	16
Тема 7. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів	3	5		3	11
Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки	3	5		3	11
Тема 9. Соціально-політична свідомість та культура	-	-	5	3	8
Тема 10. Політичний аналіз та прогнозування	-	-		3	3
Разом	20	35	15	30	100

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Головатий М. Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2003. 504 с
2. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
3. Масловський, М.В. Соціологія політики: класичні та сучасні теорії: навч. посібник. М.: Новий. підручник, 2004. 174 с.
4. Кола, Домінік Політична соціологія: перек. з фр. М.: Видавництво «Всесвіт», «ИНФРА-М», 2001. 406 с.

Допоміжні:

1. Бауман, Зигмунд Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Зигмунд Бауман/ Пер. з англ. І.Андрущенко . К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.
2. Вишняк О. Електоральна соціологія. К. : Інститут соціології НАНУ, 1998. 310 с.
3. Волович В., Макеев С. Соціальна стратифікація і політика // Політична думка, №.1, 1993.
4. Гіденс, Ентоні Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс, К.: Альтерпрес, 2004. 100 с. .
5. Глобальные трансформации: политика, экономика, культура; пер. с англ. / Д. Хелд, Д. Гольдблатт, Э. Макгрю, Дж. Пerratон. М.: Праксис, 2004. 576 с
6. Дарендорф, Ральф У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ ст./ Пер. з нім. А.Орган. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.

Інтернет ресурси:

1. Політична соціологія: наукова електронна бібліотека. М. : Інтер-Плюс, 2000. URL : <http://sbiblio.com/biblio/archive/politsoc/1.aspx>
2. Соціологічні дослідження: наукова електронна М. : Інтер-Плюс, 2007. URL: <http://www.isras.ru/socis.html>, вільний.–
3. Журнал соціології та соціальної антропології. 2008.– URL: <http://www.soc.pu.ru/publications/jssa>.
4. Журнал Соціальна реальність. 2006 URL: http://socreal.fom.ru/?link=PAST_RELEASES.
5. Журнал «Соціологічні дослідження». 2005 URL: <http://socis.isras.ru>.
6. Bell Daniel. The End of Ideology (Conclusion). URL: <http://xroads.virginia.edu/~DRBR/bell-end.html>
7. Bernhagen P. Conceptual and Operational Problems in Identifying Political Power. Trinity College, Dublin, 2000. URL: http://www.tcd.ie/Political_Science/P.Bernhagen/Power.pdf
8. Закон України «Про політичні партії в Україні». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
9. Закон України «Про громадські об'єднання» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
10. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
11. Реєстр політичних партій. URL: <http://www.minjust.gov.ua/parties>

12. Бібліотеки та інформаційні центри України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html>
13. Електронні бібліотеки. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html>